

3 Výskum regionálneho rozvoja na Slovensku

Jakub Csabay*

Zatiaľ čo vo viacerých vyspelých krajinách tvorba verejných politík na základe výskumných zistení a dát ako aj spolupráca s výskumnými a vzdelávacími inštitúciami v tejto oblasti je dlhodobým trendom, Slovensko sa začalo tejto téme opätovne intenzívnejšie venovať len v posledných rokoch, respektíve dekáde. Dôkazom je aj vytvorenie a podpora viacerých analytických útvarov na jednotlivých ministerstvách, avšak priama spolupráca s výskumnými a vzdelávacími inštitúciami naďalej zaostáva.

Potreba nastavenia takýchto mechanizmov sa ukázala byť kľúčovou počas krízového obdobia pandémie, no je nevyhnutná aj pri plánovaní a tvorbe verejných politík v dlhodobjšom horizonte, obzvlášť pri medzisektorových témach, akou je napríklad regionálny rozvoj.

Príspevok sa pokúsi o zhodnotenie výskumu regionálneho rozvoja na Slovensku na oboch hlavných úrovniach, konkrétne v rámci 1) analytických útvarov verejnej respektíve štátnej správy a 2) výskumných a vzdelávacích inštitúcií, a mimovládnych organizácií; a reflektovať ho s výskumom zameraným na regionálny rozvoj v zahraničí. Nakoľko ide o nesmierne širokú tému, autor sa v príspevku zameria len na niektoré oblasti vo všeobecnom meradle s použitím údajov z verejno-dostupných zdrojov, a skôr má záujem o otvorenie diskusie.

Na úvod autor definuje pojem regionálny rozvoj, z komplexnosti ktorého vyplýva zároveň zložitnosť regionálneho rozvoja ako výskumného fenoménu a procesu. Následne zhrnie inštitucionálny rámec pre výskum regionálneho rozvoja na Slovensku, od konkrétnych organizácií až po spôsob financovania, pričom dôraz je kladený na absenciu špecializovaného výskumného pracoviska, a slabého prepojenia výskumu s tvorbou politík. V ďalšej časti autor identifikuje ako kľúčové rozdiely medzi slovenským a zahraničným výskumom prevažne jednodoborové zameranie a absenciu niektorých tém a postupov. Na základe týchto bodov autor v závere navrhne niekoľko možných odporúčaní.

3.1 Zameranie na regionálny rozvoj z výskumného hľadiska

Ako každá iná oblasť výskumu, aj zameranie na regionálny rozvoj je dané jeho definíciou. Definícia regionálneho rozvoja je však predovšetkým charakteristická svojou komplexnosťou, čo uznávajú aj medzinárodné organizácie ako OECD (2021), či rôzne akademické publikácie, ako napríklad Handbook of Local and Regional Development (Pike et al., 2010), ktoré sa multidimenzionalite regionálneho rozvoja podrobne venujú.

V tomto krátkom príspevku nie je priestor na rozsiahlu diskusiu v tomto ohľade, a keďže je príspevok zameraný na kontext Slovenska, postačí napríklad oficiálna definícia zo Zákona č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja, ktorý ho definuje ako „*súbor sociálnych, hospodárskych, kultúrnych a environmentálnych procesov a vzťahov, ktoré prebiehajú v regióne a ktoré prispievajú k zvyšovaniu jeho konkurencieschopnosti, trvalému hospodárskemu rozvoju, sociálnemu rozvoju a územnému rozvoju a k vyrovnávaniu hospodárskych rozdielov a sociálnych rozdielov medzi regiónmi.*“

Na základe tejto definície vieme zjednodušene povedať, že ide o proces s cieľom zlepšenia podmienok pre život v danej lokalite respektíve regióne v kontexte rôznorodých špecifík konkrétnej geograficko-administratívnej oblasti. Otázkou však zostáva ako tento komplexný (multidimenzionálny) proces uchopiť z výskumného hľadiska s využitím jednotlivých indikátorov a analytických nástrojov, zároveň so zreteľom na praktické využitie výskumných výstupov pre tvorbu politík, ktorý je v prípade regionálneho rozvoja implicitne daný. (Pike et al., 2010; Lowe a Phillipson, 2006)

V nasledujúcej časti autor predstaví inštitucionálny rámec pre výskum regionálneho rozvoja a následne bude kriticky analyzovať výskumnú prácu podľa obsahového zamerania a výskumných postupov.

----

* PhD Candidate, Centre of Development Studies, University of Cambridge, csabay.jakub@gmail.com. Autor ďakuje za cenné rady a pripomienky Antonovi Marcinčinovi a dvom recenzentom.

3.2 Inštitucionálny rámec výskumu regionálneho rozvoja na Slovensku

Pre pochopenie výskumu je dôležité uviesť aj kto takýto výskum vykonáva, konkrétne ktoré organizácie a inštitúcie, ako je financovaný a zároveň využívaný respektíve prepojený s tvorbou politík.

Z formálneho hľadiska možno výskumné inštitúcie rozdeliť na analytické útvary verejnej a štátnej správy, verejné akademické a výskumné inštitúcie (SAV a univerzity), a mimovládne organizácie (think tanky).

Pokiaľ ide o analytické útvary verejnej a štátnej správy, tie sami o sebe v posledných rokoch prechádzali procesom formovania agendy a odborných kapacít, no možno konštatovať, že sa za posledné roky snažili o profesionalizáciu, ak odmyslíme konkrétne politické zásahy do jednotlivých inštitútov (Kišš, 2021), ktorým sa tento príspevok venovať nebude. Ide však predovšetkým o dopytovo orientovaný výskum, čo ale nie nutne limituje kvalitu ich štúdií a zároveň zabezpečuje ich prepojenie s praxou. Avšak téma, do akej miery výskum analytických útvarov je katalyzátorom pre konkrétne politiky, a do akej miery ich obmedzujú politické realie, by si určite zaslúžila výskumný záujem ako aj samostatný príspevok.

V kontexte štátnej správy na národnej úrovni absentuje jedna konkrétna analytická jednotka, ktorá by takúto formu výskumu aktívne vykonávala a koordinovala. V prípade Útvoru rozvojových a digitálnych politík pod Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie (MIRRI), aj keď ide o mladý inštitút, zatiaľ nemožno konštatovať na základe analýz dostupných na webstránke ministerstva, že by sa téme regionálneho rozvoja aktívne venoval. (MIRRI, 2021) V pokrytí tejto témy preto spľujú viaceré útvary na základe rezortnej alebo medzirezortnej agendy, medzi nimi Útvar hodnoty za peniaze Ministerstva financií, Inštitút pôdohospodárskej politiky pod Ministerstvom pôdohospodárstva, Inštitút pre Stratégie a Analýzy pod Úradom vlády či Centrum pre hospodárske otázky pod Ministerstvom hospodárstva, ako aj inštitúty vzdelávacej, zdravotnej, či environmentálnej politiky. To v princípe korešponduje aj z nelogickým rozdelením agendy rozvoja medzi MIRRI (regionálny rozvoj), Ministerstvo dopravy (rozvoj miest), a Ministerstvo pôdohospodárstva (rozvoj vidieka).

Takáto absencia a rozštiepenosť sú v kontexte OECD indexov regionálnej a lokálnej autonómie, podľa ktorých je Slovensko „*vysoko centralizovanou krajinou s tzv. prázdnu mierou autonómie, ktorá síce znamená široký rozsah kompetencií v samospráve, ale zároveň aj jej vysokú fiškálnu závislosť na centrálnej vláde*“ vhodná na zamyslenie. (Úrad vlády SR, 2018)

V prípade verejnej správy tiež možno postrehnúť ako relatívne nový fenomén vytváranie útvarov na úrovni vybraných miest a samosprávnych krajov, ktoré si kladú za cieľ venovať sa výskumu regionálnej politiky, medzi inými Metropolitný inštitút mesta Bratislava, Inštitút regionálnej politiky BSK, či odbory stratégií a analýz ďalších samosprávnych krajov, ako BBSK, PSK a ďalších. Aj keď ide rozhodne o pozitívny vývoj, v mnohých prípadoch sú ich hlavným problémom nájdenie odborných personálnych kapacít. Zhodnotenie ich práce by si jednoznačne zaslúžilo výskumnú pozornosť, no pre široké spektrum tém v tomto príspevku sa im autor ďalej venovať nebude.

Ak sa pozrieme na univerzity a verejné výskumné inštitúcie, obdobne chýba výskumné pracovisko, ktoré by sa téme regionálneho rozvoja samostatne venovalo. Najbližšie má k nemu pravdepodobne pracovisko Slovenskej technickej univerzity v Bratislave, ktorého akronym nápadne pripomína názov organizácie z filmov Jamesa Bonda – SPECTRA – Stredoeurópske výskumné a školiace centrum v oblasti priestorového plánovania.

V prípade ostatných pracovísk je regionálny rozvoj prevažne prepojený s ďalšími relevantnými oblasťami, ako geografia apod. – príklady jednotlivých pracovísk sú sekcia geografie Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského, Fakulta európskych štúdií a regionálneho rozvoja Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre, Katedra regionálnej geografie a rozvoja regiónov Prešovskej univerzity, Katedra verejnej správy a regionálneho rozvoja Ekonomickej univerzity v Bratislave, či Prognostický ústav a ako aj ďalšie pracoviská (ústavy sociológie a etnológie a sociálnej antropológie) Slovenskej akadémie vied. Uvedené výskumné organizácie majú regionálny rozvoj uvedený už v názve respektíve v popise svojej práce a zamerania.

Tento zoznam samozrejme nie je úplný, nakoľko sa v mnohých prípadoch téme môžu výskumníci venovať v rámci pracovísk na individuálnej báze. Nie je ale zrejmé, do akej miery tieto pracoviská a ich výskumné výstupy sú priamo prepojené s inštitúciami verejnej správy a tým pádom aj priamo ovplyvňujú tvorbu politík regionálneho rozvoja.

Už napríklad v roku 2006 bolo podpísané Memorandum o spolupráci medzi Slovenskou akadémiou vied a Združením predsedov samosprávnych krajov (Euractiv 2006), no podľa Centrálného registra zmlúv (2017) bola uzatvorená len jedna zmluva o spolupráci medzi týmito inštitúciami so zameraním na „výskum možností environmentálnej dekontaminácie“, a to v roku 2017 medzi Bratislavským samosprávnym krajom, SAV, a Univerzitou Komenského.

Preto možno konštatovať, že spolupráca medzi výskumnými inštitúciami a samosprávnymi krajinami alebo aj inými organizáciami verejnej a štátnej správy prebieha skôr na individuálnej ako na báze systematickej inštitucionálnej spolupráce.

Ako skôr výnimky potvrdzujúce pravidlo možno uviesť spoluprácu s univerzitami vo výbraných prípadoch, napríklad v projekte Catching-up regions boli Technická univerzita v Košiciach a Prešovská univerzita priamo zapojené ako partneri na konkrétnych segmentoch projektu (World Bank, 2019). Projekt je iniciatívou Svetovej banky a Európskej komisie, a preto nemôžeme konštatovať, že vychádza z vyššie spomenutého memoranda.

Poslednou inštitucionálnou zložkou výskumu regionálneho rozvoja sú mimovládne organizácie. Príkladov je hneď niekoľko, medzi inými možno spomenúť napríklad Karpatský rozvojový inštitút, Inštitút priestorového plánovania, či iniciatíva Regionálny rozvoj teraz!, ktorá publikuje túto ročenku. Ide zväčša o platformy odborníkov z výskumu aj praxe, ktorým sa v mnohých prípadoch podarila aj spolupráca s inštitúciami z verejného sektora, no pri väčšine mimovládnych organizácií ich kapacity sú pomerne limitované čo sa týka financií ako aj personálu.

Pokiaľ ide o fungovanie výskumných aktivít, to prebieha na projektovej báze. Dokonca aj analytické útvary štátu boli v poslednom programovacom období z veľkej miery financované cez operačný program Efektívna verejná správa. Z ministerských výziev možno spomenúť výzvu MIRRI, ktorá sa zamerala na mimovládne organizácie, avšak len na projekty v praxi, a oblasť výskumu v nej absentovala. (MIRRI, 2021a)

Ak sa pozrieme na výskumné projekty verejných výskumných inštitúcií, tie boli prevažne financované cez schémy ako VEGA respektíve APVV, ktoré podporujú malé až stredne veľké výskumné projekty. V rámci schémy VEGA bolo od roku 2016 podporených 11 projektov so zameraním na regionálny rozvoj¹. (SK CRIS, 2021) Je však potrebný detailnejší výskum pre vyhodnotenie, koľko projektov bolo reálne v tejto širokej oblasti podporených, a aké boli ich výstupy, a či mali niektoré aj reálne uplatnenie pre tvorbu politík.

Väčšie projekty, ak nešlo o dopytové výskumné projekty financované cez výskumnú agentúru, boli financované cez schémy ako Horizon 2020. Z nich možno ako príklad uviesť projekt Entrances, so zameraním na socio-ekonomické aspekty zelenej tranzície, pričom jedným z partnerov je aj Prognostický ústav SAV a jednou z vybraných lokalít (case studies) uhoľný región Hornej Nitry. (SAV, 2020)

----

¹ Podľa vyhľadávania kľúčových slov, pričom autor nezapočítal projekty na zostavenie učebných materiálov, a projekt zameraný na vonkajšie vzťahy EÚ.

3.3 Výskum regionálneho rozvoja na Slovensku a v zahraničí

Inštitucionálny rámec pre výskum prirodzene ovplyvňuje aj obsahové aspekty výskumného procesu. Nejde len o financie a personálne kapacity, ale aj disciplinárne zameranie pracovísk, kde sa výskum vykonáva.

Pri analýze obsahovej stránky výskumu regionálneho rozvoja na Slovensku však na začiatok treba povedať, že tvrdenia ako „v zahraničí je výskum lepší a kvalitnejší“ a pod. sú predovšetkým predsudkom. Aj Slovensko má kvalitných výskumníkov a podobne ako pri tvorbe a implementácii politik, tak aj pri výskume regionálneho rozvoja sú kľúčovými miestne poznatky.

Z tohto hľadiska by teda nie nutne mala byť hlavným ukazovateľom publikačná činnosť v zahraničných žurnáloch, ktorá je skôr uznaním pre výskumníka alebo výskumný tím. Má takýto výstup reálne uplatnenie do praxe? Budú ich nejakí tvorcovia a implementátori politik niekedy čítať? A budú im vôbec rozumieť?

Ak sa pozrieme na už spomenutých 11 výskumných projektov podporených z grantovej schémy VEGA zameraných na regionálny rozvoj (viď Appendix), na prvý pohľad by sa mohlo zdať, že medziodborové zameranie majú. Po prečítaní krátkych zhrnutí pre jednotlivé projekty možno konštatovať, že spoločným menovateľom sú ale predovšetkým tradičná ekonomická analýza, pomenúvajúca problém, no nie nutne vedúca k vysvetleniu a riešeniu, a jedno-odborové zameranie riešiteľov, medzi ktorými dominujú práve ekonomicky zamerané pracoviská. To samozrejme neberie nič na výskumnej hodnote daných projektov ako takých.

Pre podrobné vyhodnotenie by bolo potrebné zanalyzovať jednotlivé výstupné štúdie, tie však na stránke Informačného systému vedy a výskumu, aj v prípade už dávnejšie ukončených projektov, chýbajú. Pre príklad sa v krátkosti zameriame na postupy v jednom vybranom projekte, z ktorého názvu by bolo možné vyvodit' medziodborový riešiteľský prístup.

Projekt „*Sociálne, ekonomické a environmentálne determinanty rozvoja a transformácie regiónov: regionálnogeografický prístup*“, vedený Prírodovedeckou fakultou Univerzity Komenského, čo by malo predstavovať ideálnu príležitosť na medziodborový výskum, sa však podľa popisu zameriava na „procesy“, „faktory“, „väzby“ a „aktérov“ bez bližšej špecifikácie postupov. Zároveň sleduje „*nomotetický prístup*“, teda s cieľom „*zovšeobecnenia*“ výstupov, bez akejkoľvek konkretizácie regiónov, ktorým by sa mal projekt venovať, a tým pádom zaniká význam kontextuality, ktorý je v regionálnom rozvoji kľúčovým.

Bolo by však nespravodlivé tvrdiť, že na Slovensku neexistujú žiadne medziodborové výskumné projekty, zároveň s prepojením na prax. Ako príklady možno uviesť projekty Karpatského rozvojového inštitútu, ktorý so svojím medziodborovým tímom spolupracuje so samosprávami (tie projekty financujú zo svojho rozpočtu) na vypracovaní plánov hospodárskeho a sociálneho rozvoja (Lučenec, Spišská Nová Ves) a environmentálno-adaptačných stratégií (Malacky, Hlohovec). (Karpatský rozvojový inštitút, 2021) Treba však podotknúť, že vhodne identifikované priority samospráv nemusia priniesť lokalitám želaný účinok kvôli problematickému nastaveniu európskych zdrojov financovania bez jasného harmonogramu konkrétnych výziev. V praxi to znamená, že samosprávy nemôžu plánovať, a preto aj ich plány rozvoja ostanú v mnohých prípadoch len vo všeobecnej rovine, aby sa vedeli uchádzať aspoň o nejakú podporu z európskych zdrojov.

Ďalším príkladom sú projekty Interreg, podporované z EÚ, spomedzi ktorých možno uviesť aktuálne projekty ako Save Green, zameraný na výskum a rozvoj ekologických koridorov v Strednej Európe, alebo TP LAB – Laboratórium priestorového plánovania v regiónoch na hraniciach medzi Slovenskom a Maďarskom. V oboch prípadoch je partnerom aj vyššie spomenuté centrum SPECTRA pod Slovenskou technickou univerzitou. (SPECTRA, 2021; SPECTRA, 2021a)

Tento typ projektov by bolo vhodné aplikovať aj na národnú, regionálnu a lokálnu úroveň výskumu, na ktorej aktuálne prevažne absentujú výskumné projekty zamerané na konkrétne lokality, ktoré by metodologické a analytické postupy postavili na báze interdisciplinarity.

Tým pádom by riešiteľská základňa bola medziodborová, čo nemusí zostať len pri spektre spoločensko-vedných disciplín, ale malo by to smerovať aj k technickým a prírodovedným zameraniam najrôznejších smerov. Ekonóm nikdy nepochopí význam konkrétnej inovácie tak ako expert s technickým zameraním, ktorý sa jej venuje podobne podrobne ako ekonóm štúdiu ekonomických procesov, a ani jeden z nich nepochopí komunitné a sociálne interakcie tak ako antropológ a sociológ.

Zároveň možno dodať, že niektorým témam, ako sú povedzme environmentálne výzvy, nie je venovaný dostatok pozornosti. Nemožno povedať, že jednotliví výskumníci sa im odborne nevenujú, o čom svedčí napríklad aj vyššie spomenutý projekt Entrances, či klimatické stratégie Malaciek a Hlohovca. No aj v prípade jedného z najdôležitejších výskumných projektov pre regionálny rozvoj akým je Atlas rómskych komunit boli v poslednom vydaní, ako autori sami uvádzajú (Ravasz et al., 2020), environmentálne indikátory použité po prvý raz.

V týchto otázkach je na zamyslenie čerpanie skúseností od kolegov výskumníkov zo zahraničných pracovísk, kde sú dôležitými výskumnými oblasťami, ktoré môžeme z angličtiny preložiť ako rozvojové a priestorové štúdiá. Aj tie majú svojich kritikov, ktorí napríklad tvrdia, že nemajú jasné zameranie, a označujú ich za pseudodisciplíny. Zároveň v mnohých prípadoch sa výskumníci v týchto odboroch venujú predovšetkým fenoménom v rozvojových krajinách.

Dôležitým prvkom, ktorý ich však spája a robí relevantnými práve pre komplexné výskumné témy aké zahŕňa regionálny rozvoj, je práve medziodborové riešenie výskumných problémov, a kľúčovosť kontextuality, a tým pádom pokrytie špecifík konkrétnej lokality a viacerých aspektov, ktoré sú obsiahnuté vo vyššie spomenutej definícii regionálneho rozvoja.

Ako príklad, aj keď samozrejme nie jediný, pre špecializované výskumné pracovisko zamerané na regionálny rozvoj v Európe možno uviesť Institute of Regional Development na EURAC v Bolzane. Ak sa pozrieme na väčšinu projektov, sú postavené na báze medzi-odborovosti, ako aj na priamom zapojení relevantných aktérov z verejného a súkromného sektora do výskumného procesu. (EURAC, 2021)

Kľúčovým pre rozvoj takýchto projektov sú samozrejme aj nastavenie koordinácie a podpory zo strany štátu. Prehľad skúseností z nastavenia takejto podpory medziodborového výskumu s praktickým uplatnením v oblasti regionálneho rozvoja v Spojenom kráľovstve prehľadne popisujú a hodnotia Lowe a Phillipson (2006).

3.4 Záver a odporúčania

V tomto príspevku si dal autor za cieľ otvoriť diskusiu o výskume regionálneho rozvoja na Slovensku. Vzhľadom na krátkosť textu rozhodne nejde o úplnú diskusiu, nakoľko každá samostatná časť by si zaslúžila vlastný priestor na podrobnú štúdiu.

Po predstretí definícii regionálneho rozvoja, ktorá zároveň podmieňuje jeho komplexnosť aj pre oblasť výskumu, a následnom zhrnutí inštitucionálneho rámca, sa príspevek v krátkosti venuje kritickému zhodnoteniu obsahového zamerania výskumu zameraného na regionálny rozvoj na Slovensku, pričom dáva do pozornosti hlavné rozdiely s výskumom v zahraničí.

Hlavnými bodmi sú absencia špecializovaného pracoviska zameraného na tému regionálneho rozvoja vo verejnej sfére, slabé prepojenie medzi výskumom a inštitúciami zapojenými do tvorby politík ako aj slabá podpora zo strany štátu pre oblasť výskumu; a predovšetkým jedno-disciplinárne zameranie z obsahového hľadiska, ako aj nedostatočná pozornosť niektorým témam.

Na základe vyššie uvedeného, autor navrhuje nasledujúce odporúčania:

1. Vytvorenie špecializovaného výskumného pracoviska, a perspektívne pracovísk, so zameraním na regionálny rozvoj na kooperačnej báze, medziuniverzitnej a výskumnej spolupráce s partnerským zapojením relevantných aktérov z verejného a súkromného sektora, čo by zabezpečilo takémuto výskumu perspektívne vhodné inštitucionálne zázemie a financovanie.

2. Podpora výskumu regionálneho rozvoja, no nielen, na medziodborovej báze, a zabezpečenie lepšieho prepojenia poznatkov medzi technickými, humanitnými a spoločensko-vednými disciplínami.

Na začiatok nemusí ísť o spoluprácu na projektoch, ale napríklad aj cez spoločné výskumné semináre sa môže medzi študentmi a výskumníkmi vzbudiť lepšie pochopenie pre postupy a poznatky z iných odvetví vedy a výskumu.
3. Zahrnutie oblasti výskumu do výziev zameraných na financovanie regionálneho rozvoja.
4. Proaktívnejšie využívanie výskumných kapacít na miestnych univerzitách a výskumných pracovísk zo strany samospráv.

3.5 Zoznam použitej literatúry

- Centrálny registrer zmlúv (2017) Zmluva o spolupráci, 20170731-bsk_sav.
 Euractiv (2006) Veda a kraje o rozvoji regiónov.
 EURAC (2021) Institute's Projects.
 Karpatský rozvojový inštitút (2021) Portfólio: Projekty, [21. novembra 2021].
 Kišš, Š. (2021) Keď sa pohádzajú analytici s ministrom, Denník N.
 Lowe, P. a Phillipson, J. (2006) Reflexive Interdisciplinary Research: The Making of a Research Programme on the Rural Economy and Land Use, *Journal of Agricultural Economics*, Vol. 57, Issue 2, July 2006, pp. 165-184.
 OECD (2021) Regional Development [18. septembra 2021].
 MIRRI (2021) Analýzy, Ministerstvo Investícií, Regionálneho rozvoja, a Informatizácie, Inštitút digitálnych a rozvojových politík [18. septembra 2021].
 MIRRI (2021a) Výzva na podanie žiadostí o poskytnutie dotácie v oblasti podpory regionálneho rozvoja, Ministerstvo Investícií, Regionálneho rozvoja, a Informatizácie, [18. septembra 2021].
 Pike A, Rodriguez - Pose, A. a Tomaney, J. (eds). (2010) *Handbook of Local and Regional Development*, Oxon: Routledge.
 Ravasz, Á., Kovács, L. a Markovič, F. (2020) *Atlas of Roma Communities*, Bratislava: VEDA.
 SAV (2020) CSPV SAV pri riešení nízko-uhlíkovej transformácie a regiónu Horná Nitra, [18. septembra 2021].
 SK CRIS (2021) Register projektov, [18. septembra 2021].
 SPECTRA (2021) TP Lab – Laboratórium priestorového plánovania, [21. novembra 2021].
 SPECTRA (2021a) SaveGREEN, dostupné online na: [21. novembra 2021].
 Úrad vlády SR (2018) Výbor pre politiku regionálneho rozvoja OECD v Paríži s aktuálnymi témami aj pre regióny Slovenska, [18. septembra 2021].
 World Bank (2019) Slovakia Catching-up Regions: Overview Report, [18. septembra 2021].
 Zákon č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja, [18. septembra 2021].

3.6 Appendix

11 výskumných projektov so zameraním na regionálny rozvoj podporených zo schémy VEGA v období od 01.01.2016 (zdroj: SK CRIS Informačný systém o vede a výskume):

- Inovačný potenciál regiónov Slovenska, jeho meranie a inovačná politika na regionálnej úrovni
- Kultúrne dedičstvo ako súčasť sociokultúrneho potenciálu rozvoja turizmu v lokálnych spoločenstvách
- Nové úlohy univerzít v regionálnych inovačných systémoch
- Posilnenie konkurencieschopnosti Žilinského regiónu prostredníctvom zvyšovania vplyvu Žilinskej univerzity v regióne a v meste Žilina
- Výskum vplyvu sociálno-ekonomického vývoja regiónu na bezpečnosť občanov
- Systémová identifikácia komplexnejších predpokladov pre podporu priemyselných inovácií a zamestnanosti v menej rozvinutých regiónoch SR
- Sociálne, ekonomické a environmentálne determinanty rozvoja a transformácie regiónov: regionálno-geografický prístup
- Priestorové a časové aspekty politiky súdržnosti EÚ: skúsenosti a perspektívy
- Dimenzie a faktory sociálneho a ekonomického rozvoja regiónov v štátoch Vyšehradskej štvorky
- Evaluácia výkonnosti regionálnej samosprávy v kontexte jej vplyvu na ekonomické a sociálne faktory rozvoja regiónov v Slovenskej republike.
- Evolúcia lokalít a regiónov: nové teoretické a empirické prístupy k porozumeniu priestorových rozvojových paradigiem